

2025-03-24

dnr 5.2.2- 2025-417

Naturvårdsverket

registrator@naturvardsverket.se**Yttrande vid Esbosamråd enligt artikel 4-5 om miljökonsekvensbeskrivning för planerad vindkraftpark Teikovaara-Saarivaara i Pello kommun, Finland**

Ärende nr: NV-01322-24

Sametinget i Sverige är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med syfte att förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk att bevara och utveckla sin kultur. Sametingets uppgift är att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland renskötelsns intressen, vid utnyttjandet av mark och vatten.

Den planerade vindkraftparken gränsar mot Korju sameby i Övertorneå kommun. Det kan bli en indirekt påverkan på möjligheten för renarnas betesro. Forskning visar att renen störs av verkens blinkande ljus och undviker att beta i vindkraftsområden där lamporna syns. Renar störs också av buller från verkens vingar. Undvikelseeffekten kan vara upp till 12 km.

Sametinget anser att det finns behov av en miljökonsekvensbeskrivning för den gränsnära renskötelsen som Korju samebys bedrivande av renskötelse.

Inflytande och samråd

Berörd sameby har rätt till inflytande och ska ha möjlighet att påverka besluten när mark inom det samiska traditionella området berörs. Verksamhetsutövaren ska ha dialog direkt med berörda samer om planerade exploateringar. Detta innebär att:

- Samrådet sker i ett tidigt skede.
- Berörd sameby ska få så mycket information om åtgärden att de kan fatta ett informerat beslut om projektet och om de så önskar lämna sitt "fritt och informerade samtycke".
- Berörd sameby ska ges möjlighet till ett effektivt deltagande och ett faktiskt inflytande. För att nå ett effektivt deltagande avses; tidsaspekten, ekonomiska resurser och att inga andra faktorer redan låst förutsättningarna.

Riksintresse rennärning

Enligt 3 kap. 5 §, första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för renskötelsen skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande.

Enligt andra stycket ska områden av riksintresse för renskötelsen skyddas mot sådana åtgärder. Områdena karaktäriseras ofta som flyttvägar, svåra passager, kalvningsområden och rastbeten. Riksintresse rennärning ska ses i ett landskapsperspektiv eftersom det handlar

om ett skydd för områden med olika ändamål som måste hänga ihop för att helheten ska fungera. Rennäringen är en förutsättning för den samiska kulturen och riksintresseskyddet för rennäringen tillkom p.g.a. rennäringens svårigheter att hävda sig mot starka exploateringsintressen. Staten har en skyldighet att tillförsäkra att renskötseln ska kunna fortsätta existera och då är markerna av den största betydelse. Vinterbetesmarkernas särskilda betydelse för renskötseln bör särskilt beaktas.¹ Mot bakgrund av rådande förhållanden; fragmentering, omfattningen av exploateringar är i princip all kvarvarande betesmark av sådan vikt för renskötseln att den antingen ska klassas som riksintresse eller i vart fall åtnjuta skydd såsom områden av betydelse för renskötseln.

Miljökonsekvensbeskrivningens (MKB) avgränsning avseende samisk markanvändning

För att Sametinget senare ska kunna ta ställning behöver bolaget göra en MKB/rennäringanalys för berörda samebyars renskötsel. Enligt miljöbalken ska verksamhetsutövaren beskriva, identifiera och bedöma de miljöeffekter som verksamheten kan antas medföra. Det är viktigt att berörd sameby kommer in i ett tidigt skede i arbetet med att ta fram en MKB för att kunna förmedla sina kunskaper och syn på den planerade verksamheten. Den som avser att uppföra vindkraft ska enligt kunskapskravet i miljöbalken och miljöbedömningsförordningen se till att miljökonsekvensbeskrivningen tas fram med den sakkunskap som krävs. Verksamhetsutövaren behöver därmed ha god kännedom om samiska förhållanden och renskötseln som bedrivs i området. Det finns krav i lagstiftningen på att flera olika dimensioner ska belysas i miljökonsekvensbeskrivningen, både avseende landskap, kulturarv, hälsa och miljö.

Sametinget anser att Akwé: Kons riktlinjer ska tillämpas för att förebygga och mildra negativ påverkan på den samiska kulturen samt för att bidra till att uppnå respekt för traditionell kunskap och sedvanebruk som är fastställda i artikel 8j och 10c i Konventionen om biologisk mångfald. Riktlinjer är avsedda att ge vägledning för parter och regeringar i införlivandet av kulturella, miljömässiga och sociala hänsynstagande av urfolk i nya och befintliga processer för konsekvensbeskrivningar. Vi rekommenderar en vägledning för hur samisk markanvändning integreras i MKB-processen: <https://www.sametinget.se/4175>

I en MKB/rennäringanalys ska bland annat följande beskrivas:

- Hur, när och var renskötsel bedrivs i det aktuella området
- Vilken funktion området har för renskötseln
- Samlad bedömning av vilka konsekvenser som kan uppstå för renskötseln inom berörd samebyn samt påverkan på samebyns funktionella samband
- Kumulativa, permanenta, tillfälliga, sociala och kulturella effekter
- Redogöra för berörda riksintressen
- Redovisa förebyggande och skadelindrande åtgärder som vidtas för att minimera störningar på renskötseln
- Redovisa aktuell samt förutsägbar intrångsbild för berörd sameby
- Eventuell påverkan på angränsande samebyar
- Redovisa vad som framkommit i samrådet med berörd sameby

¹ prop. 1985/86:3, s. 161

I Sametingets yttrande har enhetschef Eli Larsdotter beslutat efter föredragning av samhällsplanerare Laila Öberg, avdelning samiska näringar